

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ “РІВНЕНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ”

Циклова комісія будівельних дисциплін

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІКА БУДІВНИЦТВА

(назва навчальної дисципліни)

освітньо-професійна програма Опорядження будівель і споруд та будівельний дизайн
(назва освітньо-професійної програми)

галузь знань 19 Архітектура та будівництво
(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 192 Будівництво та цивільна інженерія
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація Опорядження будівель і споруд та будівельний дизайн
(назва спеціалізації)

відділення Будівельне
(назва відділення)

Програму навчальної дисципліни “Економіка будівництва” розроблено на основі освітньо-професійної програми “Опорядження будівель і споруд та будівельний дизайн”, спеціальності 192 “Будівництво та цивільна інженерія” галузі знань 19 “Архітектура та будівництво”, затвердженої Вченою радою НУБіП України, протокол від 28 вересня 2022 року № 2

Розробник: Іванченко Анатолій Миронович, к.е.н., доцент, викладач будівельних дисциплін, спеціаліст вищої категорії

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Програму навчальної дисципліни “Економіка будівництва” розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії будівельних дисциплін

Протокол від 29 серпня 2025 року № 1

Голова циклової комісії будівельних дисциплін

29 серпня 2025 року _____ Ірина ЧОРНА
(підпис) (ініціали та прізвище)

Погоджено методичною радою ВСП “РФК НУБіП України”

Протокол від 29 серпня 2025 року № 1

29 серпня 2025 року Голова _____ Людмила БАЛДИЧ
(підпис) (ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-професійний ступінь	
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Галузь знань	19 Архітектура та будівництво
Спеціальність	192 Будівництво та цивільна інженерія
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	обов'язкова
Загальна кількість годин	90
Кількість кредитів ECTS	3
Кількість змістових модулів	4
Мова викладання	українська
Форма контролю	екзамен
Показники навчальної дисципліни для денної форми навчання	
Форма навчання	денна форма навчання
Рік підготовки	2025-2026
Семестр	7
Аудиторні години:	64
лекційні заняття	34
практичні заняття	30
самостійна робота	26
Підготовка до екзамену	30
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	4 год.
самостійної роботи студента –	2,0 год.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма дисципліни “Економіка будівництва” призначається для підготовки техніків-будівельника та формування у них необхідних знань і навичок з основ сучасної теорії, методології і практики з питань економіки проектування і будівництва.

Передумовами вивчення дисципліни є знання і вміння, одержані студентами під час вивчення дисциплін “Ціноутворення в будівництві”, “Економічна теорія”, “Технологія і організація будівельного виробництва”, “Будівельні конструкції”.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- теоретичні і практичні основи управління будівництвом і проектуванням;
- шляхи підвищення економічної ефективності капітальних вкладень і нової техніки;
- основи ціноутворення і кошторисної справи у будівництві;
- основи організації і оплати праці в проектних і будівельних організаціях. Уміти:
- розраховувати розмір заробітної плати робітників та розподіляти її в бригаді;
- визначати обсяги робіт, готувати документи для розробки кошторисної документації;
- визначати основні і додаткові показники оцінки проектних рішень, витрати з експлуатації будівель;
- проводити порівняння варіантів проектних рішень за зведеними витратами.

Очікувані результати навчання.

Після вивчення дисципліни «Економіка будівництва» у здобувачів освіти формуються такі

компетентності:

Фахові:

Базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідному для освоєння загальнопрофесійних дисциплін.

Забезпечення правильності складання і оформлення документів з нормування та оплати праці робітників.

Базові знання фундаментальних розділів економіки будівництва та основ підприємства, здатність оволодіти складанням кошторисної документації в будівництві

Програмні результати навчання.

Після вивчення дисципліни “Економіка будівництва” у здобувачів освіти повинні:

- Демонструвати вміння оцінювання кон’юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних структур з урахуванням ризиків.
- Аналізувати попит, пропозицію на ринку і конкурентне середовище шляхом вивчення джерел інформації різного характеру.
- Здатність виконувати комп’ютерні обчислення, що мають відношення до прогнозування в маркетингу, місткості ринку та його сегментів, вивчення поведінки споживачів, використовуючи належне програмне забезпечення.
- Вміти вирішувати професійні завдання з організації маркетингових досліджень діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і розв’язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх чинників.
- Використовувати сучасні комп’ютерні і телекомунікаційні технології обміну та розповсюдження професійно-спрямованої інформації у сфері підприємництва, торгівлі.

Очікувані результати навчання.

Після вивчення дисципліни “Економіка будівництва” у здобувачів освіти формуються такі **компетентності**:

Загальні (ЗК):

- ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

Спеціальні (СК):

- СК 1. Здатність користуватися нормативною, технічною і довідковою літературою, дотримуватися вимог ДБН та ДСТУ під час проектування, виконання робіт у галузі будівництва та цивільної інженерії.
- СК 3. Здатність ефективно застосовувати сучасні будівельні матеріали, вироби і конструкції під час проектування та зведення об'єктів будівництва на основі їх технічних характеристик, властивостей і технології виготовлення.
- СК 11. Здатність вирішувати організаційні та управлінські питання, організувати діяльність колективу, працювати у команді під час зведення об'єктів будівництва та інженерних мереж.
- СК 13. Здатність виконувати економічні розрахунки для визначення вартості об'єктів будівництва та інженерних мереж.
- СК 14. Здатність застосовувати інформаційні системи і технології для професійної діяльності у галузі будівництва та цивільної інженерії.

Результати навчання (РН).

Після вивчення дисципліни “Економіка будівництва” у здобувачів освіти повинні:

- РН 8. Знати нормативні документи у галузі будівництва, архітектури і управлінської діяльності та грамотно застосовувати їх під час вирішення задач будівництва та цивільної інженерії.
- РН 13. Самостійно готувати і оформлювати типові складові технічної документації.
- РН 15. Організувати технологічні процеси будівництва та управляти ними.
- РН 17. Самостійно складати та аналізувати елементи проектно-технологічної та кошторисно-договірної документації, виконувати техніко-економічне обґрунтування, оцінювати економічні ризики під час проектування, будівництва, ремонту і експлуатації будівель, споруд та інженерних систем.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи економіки будівництва

Зміст та завдання дисципліни “Економіка будівництва”, зв’язок з іншими дисциплінами. Структура курсу “Економіка будівництва”. Роль сучасного економічного мислення фахівців у забезпеченні успішної роботи будівельної організації, ринкові методи господарювання.

1. ВСТУП ДО ЕКОНОМІКИ БУДІВНИЦТВА. РОЛЬ ГАЛУЗІ В ЕКОНОМІЦІ. СТРУКТУРА РИНКУ БУДІВНИЦТВА

Роль будівництва в економіці держави. Техніко-економічні особливості будівельного виробництва.

Підрядний, господарський та змішаний способи ведення будівельних робіт, їх особливості.

Договори підяду на будівництво (контракти). Обов'язки та відповідальність сторін. Торги на отримання замовлення. Тендери.

Основні умови формування ринкових відносин. Утворення ринкової інфраструктури.

2. Особливості будівельної продукції та інвестиційні процеси

Поняття про інвестиції, інвестиційну діяльність, інвесторів. Інвестиції і капітальні вкладення, їх склад і структура. Джерела формування капітальних вкладень. Інвестиційний цикл: інвестиційна підготовка, проектування будівництва, експлуатація. Шляхи прискорення інвестиційного циклу. Створення проектно-будівельних фірм.

3. Будівельне підприємство як основна одиниця будівельної галузі

Будівельне підприємство, як основна організаційна та господарська одиниця будівельної галузі, яка виконує будівельно-монтажні, ремонтні роботи та роботи з реконструкції, або інші роботи, пов'язані зі зведенням і відновленням об'єктів.

Характерні риси будівельного підприємства/

Предмет діяльності. Продукція. Організаційно-правова форма. Мобільність виробництва

Сезонність та залежність від природних факторів. Велика капіталомісткість. Основні функції будівельного підприємства.

Роль у будівельній галузі:

Організаційно-правові форми в будівництві, вплив на економіку проекту йно-правові

4. Виробнича програма та виробнича потужність будівельного підприємства

Виробничий потенціал плану. Внутрішні резерви підприємства. Зниження рівня матеріальних витрат та собівартості будівельно-монтажних робіт.

План виробництва, його місце та роль. Витрати на виробництво. Основні техніко-економічні показники роботи підприємства.

Поліпшення використання основних фондів та підвищення організаційно-технічного рівня будівництва. Питання якості та конкурентоспроможності продукції та послуг.

Фінансовий план як баланс доходів та витрат.

Удосконалення господарського механізму в будівництві в сучасних умовах.

Основні показники виробничої програми. Будівельно-монтажні роботи (БМР). Обсяги виконання робіт у натуральних вимірниках. Введення в експлуатацію об'єктів. Ремонтні та реконструкційні роботи.

Виробнича потужність будівельного підприємства

Обсяг будівельно-монтажних робіт, який підприємство може виконати за певний період за умови повного використання наявних ресурсів (машин, техніки, персоналу, технологій).

Залежність виробничої потужності. Показники потужності. Співвідношення виробничої програми і потужності

Змістовий модуль 2. Виробничі ресурси будівельних підприємств

5. Основні виробничі фонди БП

Основні фонди та оборотні засоби в будівництві. Виробничі фонди (основні та оборотні), їх роль та значення у виробництві.

Особливості складу та структури основних фондів будівельних організацій, групи основних фондів.

Методи оцінки основних фондів.

Технічне забезпечення будівництва. Ефективне використання машин та механізмів у будівництві.

Показники оснащення підприємств основними фондами.

Показники економічної ефективності використання основних виробничих фондів – загальні та часткові. Методика їх розрахунків.

Знос основних виробничих фондів та його види. Амортизаційні відрахування та їх призначення. Норми амортизації та методи її нарахування.

Система планово-попереджувальних ремонтів та технічного обслуговування основних виробничих фондів. Лізинг.

Практичне заняття

Визначення показників оцінки та використання основних виробничих фондів.

6. Оборотні фонди БП

Оборотні фонди та фонди обігу будівельних підприємств. Склад і структура обігових коштів.

Джерела формування оборотних коштів. Роль та значення кредитів банків.

Матеріально-технічне забезпечення: його роль та значення для конкурентоспроможного виробництва. Основні галузі та виробники будівельних матеріалів.

Технічні та економічні аспекти використання прогресивних та ефективних матеріалів у будівництві. Основи логістики: планування, управління та контроль за рухом матеріальних ресурсів.

Системи організації матеріально-технічного забезпечення в будівництві. Контракти та умови поставок матеріалів.

Системи норм витрат та запасу матеріальних ресурсів. Контроль за використанням матеріально-технічних ресурсів.

Ефективність використання оборотних фондів підприємства.

Цінні папери підприємств, їх види та особливості. Ефективність використання оборотних коштів та методи їх розрахунків. Шляхи прискорення обігу оборотних коштів.

Практичне заняття

Визначення показників оцінки та використання оборотних виробничих фондів.

7. Трудові ресурси будівельних підприємств та продуктивність праці

Продуктивність праці та її значення в будівництві. Структура, професійний та кваліфікаційний склад кадрів у будівництві.

Ринок робочої сили та проблема зайнятості. Особливості функціонування ринку робочої сили.

Методи визначення продуктивності праці в будівництві. Економічний аспект зростання продуктивності праці в умовах ринку. Шляхи підвищення продуктивності праці.

Контрактна система найму робітників. Структура кадрів, їх професійна підготовка.
Плинність кадрів.

Практичне заняття

Визначення показників продуктивності праці.

8. Особливості оплати праці у будівництві

Особливості оплати праці робітників, керівників та службовців згідно з чинним законодавством.

Нормування праці різних категорій працівників. Форми та системи оплати праці в будівництві.

Виробничі норми. Взаємозв'язки між ними.

Методи нормативних спостережень та проектування виробничих норм. Принципи оплати праці. Рекомендації Держбуду України.

Тарифна система, її складові. Порядок присвоєння, підвищення та пониження розряду.

Середні тарифні коефіцієнти, тарифні розряди робітників та робіт і взаємозалежність між ними.

Співвідношення між темпами росту продуктивності праці та заробітною платою. Документи з оплати праці. КТУ, порядок його присвоєння та використання.

Розподіл заробітної плати між членами бригади.

Практичні заняття

Визначення норм. Визначення середніх значень розрядів робітників та робіт. Обробка результатів нормативних спостережень.

Складання та оформлення документів з оплати праці. Розподіл заробітної плати між членами бригади.

Змістовий модуль 3. Собівартість та фінансування у будівництві

9. Собівартість будівельно-монтажних робіт: складання, види

Поняття про собівартість: склад, класифікація та групування витрат на виробництво продукції. Структура собівартості будівельної продукції.

Планування собівартості будівельно-монтажних робіт. Зниження собівартості як джерело додаткових прибутків на виробництві. Основні фактори та шляхи зниження собівартості. Формування договірних цін.

Практичне заняття

Визначення собівартості будівельно-монтажних робіт, її структури та показників рентабельності.

10. Рентабельність будівельно-монтажних робіт

Прибуток як основне джерело розвитку виробництва.

Рентабельність будівництва та її визначення. Джерела створення прибутку в будівництві та його розподіл.

Фонди економічного стимулювання, їх створення та використання. Шляхи підвищення прибутковості виробництва.

Практичне заняття

Визначення прибутку та рентабельності будівельно-монтажних робіт.

11. Фінансування проєктів: власні, позичкові, лізингові інструменти,

держпідтримка

Види і функції банків, банківська система Фінансова робота в будівельній організації.

Порядок розрахунків між учасниками інвестиційного процесу.

Економічні відносини замовника з підрядником. Санкції за несвоєчасну здачу об'єктів будівництва.

Методи розрахунків під час виконання робіт в умовах ринкових відносин.

Розрахунки за готову продукцію і здача об'єктів "під ключ". Кредитування. Його принципи. Види кредитів у будівництві. Фінансова робота в будівельній організації.

Розробка акту прийняття виконаних робіт.

12. Економіка життєвого циклу об'єкта та експлуатаційні витрати. ТЕП

Проектування в будівництві та його організація.

Значення та завдання проектування в будівництві. Вихідні дані (норми, стандарти, технічні умови тощо).

Вплив проектування на якість та економічність об'єктів будівництва. Завдання на проектування, стадії проектування.

Організація проектно-кошторисної справи. Організації (фірми), їх види та типи.

Система одиниць виміру показників, їх нормативів та методика техніко-економічної оцінки при виборі варіантів проектних рішень. Критерії оцінки та умови співставлення.

Основні напрями техніко-економічної оцінки проектів будівництва замовником при виборі замовлення або на торгах.

Експертні автоматизовані системи та системи автоматизованого проектування на основі сучасних комп'ютерних технологій у будівництві.

Поняття і суть економічної ефективності капітальних вкладень. Система показників.

Приведені витрати. Урахування фактору часу в економічних розрахунках.

Особливості визначення економічної ефективності капітальних вкладень у нову техніку. Економічний ефект від скорочення тривалості будівництва об'єктів.

Розрахунок показників ефективності капітальних вкладень.

Практичне заняття

Визначення потреби в матеріально-технічних ресурсах.

Змістовий модуль 4. Механізм господарювання.

13. Облік і аналіз господарської діяльності будівельної організації

Роль, значення, функції і форми обліку та звітності в будівництві в умовах ринку.

Бухгалтерський, статистичний, оперативний облік у будівництві. Форми звітності.

Методи економічного аналізу діяльності будівельної організації. Значення аналізу у виявленні виробничих резервів.

Аналіз основних напрямів виробничо-господарської діяльності будівельної організації.

Використання результатів аналізу.

Практичне заняття

Аналіз роботи дільниці.

14. Системи оподаткування в будівництві

Госпрозрахунок у будівництві. Його принципи.

Самоокупність і самофінансування. Бізнес-план. Особливості розробки бізнес-плану в

будівництві. Соціальні аспекти бізнес-плану. Виробничо-фінансовий план підприємства.

Основні методи та принципи планування. Зміст та склад виробничо-фінансового плану призначення.

План маркетингу та його призначення.

Завдання системи оподаткування.

Види податків, що входять у ціну продукції, податки з прибутку. Порядок оплати податків. Штрафні санкції.

Практичне заняття

Визначення розміру податків.

15. Сучасні тенденції в економіці будівництва: цифровізація, BIM, зелена/екологічна економіка

Поняття про науково-технічний прогрес у будівництві, його основні напрями. Індустріалізація будівництва.

Коефіцієнт збірності. Нові конструкції і матеріали. Удосконалення технології зведення будинків.

Роль інформації у здійсненні науково-технічного прогресу. Ноу-хау, патентна і ліцензійна справа.

Оцінка застосування нової техніки, технології, нових матеріалів, інженерно-технічних рішень.

Практичне заняття

Визначення ефективності впровадження досягнень науково-технічного прогресу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
л		п	с	с.р.	
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Основи економіки будівництва					
Тема 1. Вступ до економіки будівництва. Роль галузі в економіці. Структура ринку будівництва	10	2	–	–	8
Тема 2. Особливості будівельної продукції та інвестиційні процеси	8	2	–	–	6
Тема 3. Будівельне підприємства як основна одиниця будівельної галузі	10	2	6	–	2
Тема 4. Виробнича програма та виробнича потужність БП. Сертифікація та ліцензування	8	2	–	–	6
Разом за змістовим модулем 1	36	8	6	–	22
Змістовий модуль 2. Виробничі ресурси будівельних підприємств					
Тема 5. Основні виробничі фонди БП.	10	4	2	–	4
Тема 6. Оборотні фонди будівельних підприємств	10	2	2	–	6
Тема 7. Трудові ресурси будівельних підприємств та продуктивність праці	10	2	4	–	4
Тема 8. Особливості оплати праці у будівництві	10	2	2	–	6
Разом за змістовим модулем 2	40	10	10	–	20
Змістовий модуль 3. Собівартість та фінансування					
Тема 9. Собівартість будівельно-монтажних робіт: склад, методи калькуляції	10	2	2	–	6
Тема 10. Рентабельність будівельно-монтажних робіт	10	2	2	–	6
Тема 11. Фінансування проєктів: власні, позичкові, лізингові інструменти, держпідтримка	10	4	2	–	4
Тема 12. Економіка життєвого циклу об'єкта та експлуатаційні витрати. ТЕП	10	2	2	–	6
Разом за змістовим модулем 3	40	10	8	–	22
Змістовий модуль 4. Механізм господарювання					
Тема 13. Облік і аналіз господарської діяльності БП	12	2	2	–	8
Тема 14. Система оподаткування у будівництві	10	2	2	–	6
Тема 15. Сучасні тенденції в економіці будівництва: цифровізація, BIM, зелена/екологічна економіка	12	2	2	–	8
Разом за змістовим модулем 4	34	6	6	–	22
Усього годин	150	34	30	–	86
Екзамен					

5. Теми лекційних, практичних, семінарських занять та зміст самостійного вивчення

№ теми	№ заняття	Вид навчальної діяльності	Назва теми	Кількість годин
			I семестр	
			Змістовий модуль 1. Основи економіки будівництва	36
1			Тема 1. Вступ до економіки будівництва. Роль галузі в економіці. Структура ринку будівництва	10
	1	лекція 1	Зміст та завдання дисципліни "Економіка будівництва", зв'язок з іншими дисциплінами. Структура курсу "Економіка будівництва". Роль сучасного економічного мислення фахівців у забезпеченні успішної роботи будівельної організації, ринкові методи господарювання. Договори підряду на будівництво (контракти). Обов'язки та відповідальність сторін. Торги на одержання замовлення. Тендери.	2
		самостійне вивчення	Роль будівництва в економіці держави. Техніко-економічні особливості будівельного виробництва. Підрядний, господарський та змішаний способи ведення будівельних робіт, їх особливості. Основні умови формування ринкових відносин. Утворення ринкової інфраструктури.	8
2			Тема 2. Особливості будівельної продукції та інвестиційні процеси	8
	2	лекція 2	Предмет діяльності. Продукція. Організаційно-правова форма. Мобільність виробництва Сезонність та залежність від природних факторів. Велика капіталомісткість. Основні функції будівельного підприємства. Роль у будівельній галузі: Поняття про інвестиції, інвестиційну діяльність, інвесторів. Інвестиції і капітальні вкладення, їх склад і структура.	2
		самостійне вивчення	Джерела формування капітальних вкладень. Інвестиційний цикл: інвестиційна підготовка, проектування будівництва, експлуатація. Шляхи прискорення інвестиційного циклу. Створення проектно-будівельних фірм.	6
3			Тема 3. Будівельне підприємство як основна одиниця будівельної галузі	10
	3	лекція 3	Будівельне підприємство, як основна організаційна та господарська одиниця будівельної галузі, яка виконує будівельно-монтажні, ремонтні роботи та роботи з реконструкції, або інші роботи, пов'язані зі зведенням і відновленням об'єктів. Характерні риси будівельного підприємства/ Цінні папери підприємств, їх види та особливості.	2
	4	практична робота 1	Предмет діяльності. Продукція. Організаційно-правова форма. Мобільність виробництва	2

	5	практична робота 2	Організаційно-правові форми у будівництві, вплив на економіку проекту особливості реєстрації та функціонування Реєстрація та створення юридичної особи	2
		самостійне вивчення	Характерні риси будівельного підприємства	4
	6	практична робота 3	Створення фізичної чи юридичної особи Групи ФОП Реєстрація ФОП	6
4			Тема 4. Виробнича програма та виробнича потужність БП. Сертифікація і ліцензування	8
	7	лекція 4	Виробничий потенціал плану. Внутрішні резерви підприємства. Зниження рівня матеріальних витрат та собівартості будівельно-монтажних робіт. План виробництва, його місце та роль. Витрати на виробництво. Основні техніко- економічні показники роботи підприємства. Поліпшення використання основних фондів та підвищення організаційно-технічного рівня будівництва. Питання якості та конкурентоспроможності продукції та послуг. Фінансовий план як баланс доходів та витрат. Удосконалення господарського механізму в будівництві в сучасних умовах.	2
		самостійне вивчення	Основні показники виробничої програми. Будівельно-монтажні роботи (БМР). Обсяги виконання робіт у натуральних вимірниках. Введення в експлуатацію об'єктів. Ремонтні та реконструкційні роботи. Виробнича потужність будівельного підприємства Обсяг будівельно-монтажних робіт, який підприємство може виконати за певний період за умови повного використання наявних ресурсів (машин, техніки, персоналу, технологій).	6
			Змістовий модуль 2. Виробничі ресурси будівельного підприємства	40
5			Тема 5. Основні виробничі фонди БП	10
	8	лекція 5	Основні фонди та оборотні засоби в будівництві. Виробничі фонди (основні та оборотні), їх роль та значення у виробництві.	2
		самостійне вивчення	Методи оцінки основних фондів. Показники оснащення підприємств основними фондами.	2
	9	лекція 6	Особливості складу та структури основних фондів будівельних організацій, групи основних фондів. Оптимізація структури основних фондів будівельного підприємства	4
	10	практична робота 4	Визначення основних фондів БП. Визначення показників оцінки та використання основних виробничих фондів. Розрахунок зносу основних виробничих фондів та його види. Визначення амортизаційних відрахувань та їх призначення. Норми амортизації та методи її нарахування.	2
6			Тема 6. Оборотні фонди будівельного підприємства	10

	11	лекція 7	Оборотні фонди та фонди обігу будівельних підприємств. Склад і структура оборотних коштів. Джерела формування оборотних коштів. Авансові платежі замовників.	2
		самостійне вивчення	Фінансування операційної діяльності підприємств Роль та значення кредитів банків для фінансування оборотних коштів підприємств.	6
	12	практична робота 5	Розрахунки показників економічної ефективності використання оборотних фондів – загальні та часткові. Методика їх розрахунків.	2
7			Тема 7. Трудові ресурси будівельних підприємств та продуктивність праці	10
	13	лекція 8	Поняття про трудові ресурси будівельного підприємства. Структура, професійний та кваліфікаційний склад кадрів у будівництві. Продуктивність праці та її значення в будівництві. Контрактна система найму робітників. Структура кадрів, їх професійна підготовка. Плинність кадрів.	2
		самостійне вивчення	Економічний аспект зростання продуктивності праці в умовах ринку. Шляхи підвищення продуктивності праці. Ринок робочої сили та проблема зайнятості. Особливості функціонування ринку робочої сили. Методи визначення продуктивності праці в будівництві.	4
	14	практична робота 6	Розрахунок кваліфікаційного складу працівників. Визначення середнього розряду виконання робіт. Визначення показників продуктивності праці.	2
	15	практична робота 7	Розрахунок розміру заробітної плати у будівництві Документи з оплати праці, визначення КТУ, порядок його присвоєння та використання. Розподіл заробітної плати між членами бригади. Визначення норм. Визначення середніх значень розрядів робітників та робіт. Обробка результатів нормативних спостережень	2
8			Тема 8. Особливості оплати праці у будівництві	10
	16	лекція 9	Особливості оплати праці при виконанні БМР Відрядна та погодинна форми оплати праці Виробничі норми. Взаємозв'язки між ними. Тарифна система, її складові. Порядок присвоєння, підвищення та пониження розряду. Принципи оплати праці	2
		самостійне вивчення	Методи нормативних спостережень та проектування виробничих норм. Рекомендації Держбуду України. Середні тарифні коефіцієнти, тарифні розряди робітників та робіт і взаємозалежність між ними. Нормування праці різних категорій працівників. Співвідношення між темпами росту продуктивності праці та заробітною платою. Особливості оплати праці робітників, керівників та службовців згідно з чинним законодавством. Документи з оплати праці. КТУ, порядок його присвоєння та використання. Розподіл заробітної плати між членами бригади.	6
	17	практична робота 8	Розрахунок оплати праці робітників, керівників та службовців згідно з чинним законодавством. Складання та оформлення документів з оплати праці. Розподіл заробітної плати між членами бригади.	2

			Змістовий модуль 3. Собівартість та фінансування	40
9			Тема 9. Собівартість будівельно-монтажних робіт: склад, методи калькуляції	10
	18	лекція 10	Поняття про собівартість: склад, класифікація та групування витрат на виробництво продукції.	2
		самостійне вивчення	Зниження собівартості як джерело додаткових прибутків на виробництві. Структура собівартості будівельної продукції. Планування собівартості будівельно-монтажних робіт. Основні фактори та шляхи зниження собівартості.	6
	19	практична робота 9	Розрахунок зниження собівартості як джерело додаткових прибутків на виробництві. Структура собівартості будівельної продукції. Розрахунок планової собівартості будівельно-монтажних робіт	2
10			Тема 10. Рентабельність будівельно-монтажних робіт	10
	20	лекція 11	Прибуток як основне джерело розвитку виробництва. Рентабельність будівництва та її визначення. Джерела створення прибутку в будівництві та його розподіл.	2
		самостійне вивчення	Рентабельність будівельних робіт	6
	21	практична робота 10	Фонди економічного стимулювання, їх створення та використання. Шляхи підвищення прибутковості виробництва.	2
11			Тема 11. Фінансування проєктів, власні, позичкові, лізингові інструменти, держпідтримка	10
	22	лекція 12	Види і функції банків, банківська система Фінансова робота в будівельній організації.	4
		самостійне вивчення	Порядок розрахунків між учасниками інвестиційного процесу. Економічні відносини замовника з підрядником. Санкції за несвоєчасну здачу об'єктів будівництва. Методи розрахунків під час виконання робіт в умовах ринкових відносин.	4
	23	лекція 13	Термін окупності капітальних вкладень Розрахунок вартості державної програми підтримки житла "ЄЖИТЛО"	2
	24	практична робота 11	Розрахунки за готову продукцію і здача об'єктів "під ключ". Кредитування. Його принципи. Види кредитів у будівництві. Фінансова робота в будівельній організації.	2
12			Тема 12. Економіка життєвого циклу об'єкту та експлуатаційні витрати, ТЕП	10
	25	лекція 14	Поняття і суть економічної ефективності життєвого циклу об'єкту Особливості визначення економічної ефективності капітальних вкладень у нове будівництво. Економічний ефект від скорочення тривалості будівництва об'єктів. Основні напрями техніко-економічної оцінки проєктів будівництва замовником при виборі замовлення або на підрядних торгах.	2
		самостійне вивчення	Система показників. Приведені витрати. Урахування фактору часу в економічних розрахунках.	6

	26	практична робота 12	Розрахунок показників ефективності капітальних вкладень у нове будівництво Розрахунок ТЕП.	2
			Змістовий модуль 4. Механізм господарювання.	34
13			Тема 13. Облік і аналіз господарської діяльності БП	12
	27	лекція 15	Роль, значення, функції і форми обліку та звітності в будівництві в умовах ринку. Бухгалтерський, статистичний, оперативний облік у будівництві. Форми звітності.	2
		самостійне вивчення	Методи економічного аналізу діяльності будівельної організації. Значення аналізу у виявленні виробничих резервів.	8
	28	практична робота 13	Система одиниць виміру показників, їх нормативів та методика техніко-економічної оцінки при виборі варіантів проектних рішень. Критерії оцінки та умови порівняння.	2
14			Тема 14. Система оподаткування в будівництві.	10
	29	лекція 16	Завдання системи оподаткування Види податків, що входять у ціну продукції, податки з прибутку.	2
		самостійне вивчення	Порядок оплати податків. Штрафні санкції. Пені	8
	30	практична робота 14	Аналіз основних напрямів виробничо-господарської діяльності будівельної організації. Використання результатів аналізу. Визначення розміру податків. Аналіз роботи підприємства.	2
15			Тема 15. Сучасні тенденції в економіці будівництва, цифровізація, ВІМ, зелена/екологічна економіка	12
	31	лекція 17	Госпрозрахунок у будівництві. Його принципи. Самоокупність і самофінансування. План маркетингу та його призначення. Виробничий потенціал плану. Внутрішні резерви підприємства. Зниження рівня матеріальних витрат та собівартості будівельно-монтажних робіт.	2
		самостійне вивчення	Бізнес-план. Особливості розробки бізнес-плану в будівництві. Соціальні аспекти бізнес-плану. Виробничо-фінансовий план підприємства. Основні методи та принципи планування. Зміст та склад виробничо-фінансового плану призначення.	4
		самостійне вивчення	План виробництва, його місце та роль. Витрати на виробництво. Основні техніко-економічні показники роботи підприємства. Поліпшення використання основних фондів та підвищення організаційно-технічного рівня будівництва. Питання якості та конкурентоспроможності продукції та послуг. Фінансовий план як баланс доходів та витрат. Удосконалення господарського механізму в будівництві в сучасних умовах.	4
	32	практична робота 15	Типи модульного будівництва. Коефіцієнт збірності модульного будівництва. Нові конструкції і матеріали. Оцінка впровадження та використання нової техніки, технології, нових матеріалів, інженерно-технічних	2

			рішень. Визначення показників оновлення основних фондів БП. Визначення показників оцінки та використання нових основних виробничих фондів. Експертні автоматизовані системи та системи автоматизованого проектування на основі сучасних комп'ютерних технологій у будівництві.	
			Всього	90
Екзамен				

6. Індивідуальні завдання

№ з/п	Тема дисципліни	Вид завдання (реферати, дослідницькі, розрахункові роботи тощо)	Календарні строки і форма контролю
1.	Договори підряду (контракти)	на будівельні роботи	7 семестр
2.	Виробничі норми, їх взаємозв'язок	Розрахункове завдання	7 семестр
3.	Системи норм витрат та запасу матеріальних ресурсів	Відомість витрат матеріалів.	7 семестр
4.	Рентабельність будівництва та її визначення	Розрахунок планового рівня рентабельності	7 семестр
5.	Роль економіки в будівництві.	Письмова	7 семестр
6.	Способи ведення будівельних робіт.	Реферат	7 семестр
7.	Договори підряду.	Реферат	7 семестр
8.	Інвестиційна діяльність.	Реферат	7 семестр
9.	Капітальні вкладення в будівництво.	Реферат	7 семестр
10.	Проектування в будівництві.	Реферат	7 семестр
11.	Підприємства (фірми).	Реферат	7 семестр
12.	Вдосконалення науково-технічному прогресі.	Реферат	7 семестр
13.	Ефективність науково-технічному прогресі	Реферат	7 семестр
14.	Виробничі норми.	Реферат	7 семестр
15.	Тарифні ставки.	Реферат	7 семестр
16.	Середня тарифна розрядність.	Реферат	7 семестр
17.	Продуктивність праці.	Реферат	7 семестр
18.	Визначення продуктивності праці.	Реферат	7 семестр
19.	Показники продуктивності праці.	Реферат	7 семестр
20.	Система оплати праці.	Реферат	7 семестр
21.	Документи з оплати праці.	Реферат	7 семестр
22.	Оформлення документів з оплати праці.	Реферат	7 семестр

7. Перелік питань на залік

1. Предмет і завдання курсу “Економіка будівництва” як галузевої економічної науки та її зв’язок з іншими дисциплінами.
2. Роль економічних знань у підготовці фахівців ОКР “молодший фаховий бакалавр”.
3. Проектування як творчий процес і вид інтелектуальної діяльності, заснований на логіці прийняття рішень і їх оцінки.
4. Проект як техніко-економічна модель основних фондів, які будуються в народному господарстві України.
5. Капітальне будівництво, його організаційна структура і особливості.
6. Зв’язок будівництва з іншими галузями народного господарства.
7. Способи виконання будівельних робіт, функції і взаємозв’язок замовника і підрядника.
8. Контракт на виконання робіт – основа будівництва.
9. Тендери. Спеціалізація, кооперування в будівництві, їх економічне значення.
10. Поняття матеріально-технічної бази будівництва і необхідності її випереджального зростання.
11. Значення та завдання проектування. Організація проектування.
12. Вихідні дані (норми, стандарти, технічні умови).
13. Вплив проектування на якість та економічність об’єктів будівництва.
14. Основні напрями техніко- економічної оцінки проектних рішень.
15. Системи одиниць виміру показників та методика їх визначення.
16. Виробничі норми, взаємозв’язок між ними.
17. Удосконалення та проектування виробничих норм.
18. Види та методи нормативних спостережень.
19. Виробничі бригади, їх формування. Середній розряд робітників та робіт.
20. Середній тарифний коефіцієнт.
21. Нормування праці різних категорій працівників.
22. Основні принципи оплати праці.

23. Тарифна система та її складові.
24. Особливості оплати праці різних категорій працівників.
25. Форми та системи оплати праці, які використовуються у будівельних та проектних установах.
26. Документи з оплати праці. Коефіцієнт трудової участі та коефіцієнт трудового вкладу, порядок їх присвоєння та використання.
27. Продуктивність праці в проектуванні і будівництві, методи її визначення.
28. Техніко-економічні, організаційні, соціально-економічні фактори зростання продуктивності праці.
29. Шляхи підвищення продуктивності праці.
30. Методи здійснення розрахунків показників продуктивності праці в проектуванні і будівництві.
31. Поняття основних фондів виробництва. Склад і структура основних фондів будівельного підприємства.
32. Оцінка основних засобів, види оцінки.
33. Знос та амортизація основних засобів.
34. Джерела утворення основних та оборотних засобів.
35. Оборотні фонди будівельних підприємств.
36. Виробничі запаси та система управління ними.
37. Показники наявності та використання основних та оборотних фондів підприємства.
38. Основні напрямки НТП у проектуванні і будівництві.
39. Удосконалення в проектуванні.
40. Застосування сучасних методів опорядження будівель і ефективних дизайнерських рішень.
41. Системи автоматизації процесу проектування.
42. Розробка організаційно-технічних заходів для впровадження науково-технічного прогресу в будівництві.
43. Матеріально-технічне забезпечення, його роль і значення в будівництві.

Конкуренція на ринку будівельних матеріалів.

44. Технічні та економічні аспекти використання ефективних матеріальних ресурсів. Основи логістики.
45. Планування, управління та контроль за рухом ресурсів. Система виробничих норм і контроль використаних матеріалів, конструкцій, деталей.
46. Собівартість будівельно-монтажних і проектних робіт. Її склад і структура. Шляхи зниження собівартості.
47. Поняття прибутку, джерела утворення.
48. Нормативна та планова рентабельність будівництва.
49. Поняття рентабельності у проектних і будівельних підприємствах.
50. Шляхи підвищення рентабельності.
51. Облік і звітність у проектних і будівельних організаціях.
52. Податковий кодекс, особливості його використання в будівництві. Види податків, що включаються в ціну будівельної продукції.
53. Порядок сплати податків, штрафні санкції. Оподаткування фізичних та юридичних осіб.
54. Інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестори. Шляхи прискорення інвестиційного циклу.
55. Капітальні вкладення, їх склад і структура. Джерела формування капітальних вкладень.
56. Основні принципи планування капітальних вкладень. Економічна ефективність капітальних вкладень.
57. Система показників. Наведені витрати. Фактор часу в економічних розрахунках.
58. Соціально-економічні завдання під час проектування і будівництва цивільних об'єктів.
59. Фактори, які впливають на економічність проектних рішень.
60. Номенклатура техніко-економічних показників для оцінки дизайнерських рішень та методика їх оцінки.

8. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни “Економіка будівництва” у навчальному процесі застосовуються такі методи навчання: розповідь, бесіда, лекція, пояснення, демонстрація, навчальна дискусія, самостійне виконання практичних завдань, розв’язування задач.

9. Контроль результатів навчання

9.1. Форми та засоби поточного і підсумкового контролю

Контроль знань студентів здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання здобувачів освіти з дисципліни є:

- індивідуальне опитування, фронтальне опитування;
- модульні контрольні роботи у формі тестування;
- презентація дослідження ринку;
- екзамен.

Зміст курсу дисципліни “Економіка будівництва” поділений на 7 змістових модулів. Кожний модуль включає в себе лекції, практичні та самостійну роботу студентів і завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу.

У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-6, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 7-14, у змістовий модуль 3 (ЗМ3) – теми 15-22, у змістовий модуль 4 (ЗМ4) – теми 23-30 у змістовий модуль 5 (ЗМ5) – теми 31-36, у змістовий модуль 6 (ЗМ6) – теми 37-45,.

Після завершення відповідно змістового модуля проводяться *модульні контрольні роботи (МК)*. До модульної контрольної роботи допускаються студенти, які опрацювали весь обсяг теоретичного матеріалу в т. ч і матеріал самостійно, виконали практичні (лабораторні, графічні, розрахункові) роботи, відпрацювали семінарські заняття.

Рейтингову кількість балів студента формують бали, отримані за модульні контрольні роботи, які проводяться у формі тестування, та середній рейтинг виконання практичних (лабораторні, графічні, розрахункові) робіт і відпрацювання семінарських занять.

Участь студентів в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій тестовій формі, тестові завдання обов'язково включають матеріал, який передбачено до самостійного опрацювання студентами. Студент, який не виконав вимоги щодо самостійної роботи чи будь якого іншого виду навчальної діяльності, не допускається до складання МК і даний модуль йому не зараховується.

Семестрові бали (семестровий рейтинг) студент отримує як середнє арифметичне балів змістових модулів з усіх тем п'ятьох змістових модулів:

Оцінка навчальної успішності студентів здійснюється під час семестрового оцінювання у формі екзамену, який передбачає виконання тестових завдань та вирішення практичного завдання.

9.2. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи, директорської контрольної роботи, усних і письмових відповідей на питання, виконання практичних (лабораторних занять), доповідей на семінарських заняттях, (виконання курсових робіт) – від 0 до 50 балів:

- глибоке, теоретично обґрунтоване розкриття питання; розрахунки, зроблені без помилок, проведено повний аналіз, відображена власна позиція – **48-50 балів**;
- обґрунтоване розкриття питання чи/та розрахунки, зроблені з незначними неточностями, які істотно не впливають на правильність відповіді – **45-47 балів**;
- відповідь не дає повного розкриття питання, не проведено повний аналіз результатів розрахунків, немає власної позиції – **42-44 балів**;
- неповне розкриття питання, доведені до завершення розрахунки але не зроблено їх аналіз; загалом наявні достатні знання – **38-41 балів**;
- питання розкриті фрагментарно, наявні фактологічні помилки під час викладу чи/та помилки під час проведення розрахунків – **34-37 балів**;
- відповідь неповна, наявні суттєві помилки при викладі та проведенні розрахунків – **30-33 балів**;
- відповідь має значні помилки елементарного рівня – **1-30 балів**;
- відсутність відповіді на питання – **0 балів**.

Оцінювання за формами контролю

	Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4	Заліковий модуль 5 (екзамен)	Разом
%	15	15	15	15	40	100
Мінімум	0	0	0	0	0	0
Максимум	50	50	50	50	50	50

Шкала оцінювання

Відсоток формування компетентностей та набуття програмних результатів навчання	Рейтинг за п'ятибальною шкалою	Оцінка за п'ятибальною шкалою	Запис у заліковій книжці студента та відомості
96-100	48, 49, 50	5	відмінно
90-95	45, 46, 47	5	відмінно
84-89	42, 43, 44	4	добре
75-83	38, 39, 40, 41	4	добре
67-74	34, 35, 36, 37	3	задовільно
60-66	30, 31, 32, 33	3	задовільно
менше 60	0-29	2	незадовільно

10. Методичне забезпечення

1. Витяг з навчального плану
2. Навчальна (типова) програма
3. Робоча програма навчальної дисципліни
4. Плани занять
5. Конспект лекцій з дисципліни
6. Завдання для обов'язкової контрольної роботи
7. Інструкційно-методичні матеріали до семінарських занять
8. Інструкційно-методичні матеріали до практичних занять
9. Інструкційно-методичні матеріали до самостійної роботи
10. Питання до модульних контрольних робіт
11. Контрольні тестові завдання до модульних контрольних робіт
12. Питання до екзамену
13. Екзаменаційні білети
14. Навчальний посібник
15. Роздавальний матеріал
16. Презентації до тем

11. Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua>
2. Кабінет міністрів України <http://www.kmu.gov.ua>
3. Міністерство економіки України <http://www.me.gov.ua>
4. Державна податкова адміністрація <http://www.sta.gov.ua>
5. Міністерство фінансів України <http://www.minfin.gov.ua>
6. Законодавство України <http://www.zakon/rada.gov.ua>
7. Український бізнес-портал. <http://www.ubp.com.ua>
8. Діловий щотижневик КОНТРАКТИ <http://www.kontrakty.com.ua>
9. Інтернет-портал Газети Бізнес <http://www.business.kiev.ua>
10. Економічна та фінансова література а) [http:// readbook.com.ua](http://readbook.com.ua)
б) <http:// studentbook.com.ua> в) <http://www.vuzlib.net> г) <http://buklib.net>

12. Рекомендована література

Базова:

1. Черчик Л.М., Іванченко А.М. “Економіка будівництва”, Рекомендовано МОН України,. – Рівне, 2010. – 201 с.
2. Агафонова Л.Г., Рога О.В. Підготовка бізнес-плану. – К., 2001.
3. Гойко А.Ф., Дудіна Е.В., Ізмайлова К.В. “Економіка будівництва: Навчальний посібник” / За ред. К.В. Ізмайлової. – КНУБА, 2008. – 172 с.
4. Дудіна Е.В. “Економіка будівництва. Виробничі фонди будівельних організацій: Конспект лекцій”. – К.: КНУБА, 2002. – 38 с.
5. Жердецький П.Ф., Пересада А.А. Економіка будівельного комплексу. –К.: Вища школа, 1992.
6. Ізмайлова К.В. “Економіка будівництва. Собівартість будівельної продукції. Прибуток та рентабельність діяльності будівельних організацій. Конспект лекцій”. – К.: КНУБА, 2002. – 42 с.
7. Ізмайлова К.В. “Фінансовий аналіз у будівництві: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2007. – 236 с.
8. Климко Г.Н. Основи економічної теорії і політекономічний аспект. – К., 2001.
9. Литвин Б.М. “Планування діяльності будівельного підприємства”. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 310 с.
10. Максименко П.В., Плиско Ж.В. Основи економічної теорії: Навч. посібн.- НМЦ, 1997.
11. Мочерний С.В. та ін. Основи економічної теорії. – К., 2000.
12. Рогожин П.С., Гойко А.Ф. Економіка будівельних організацій. – К.: Видавничий дім “Скарби”, 2001. – 448 с.
13. Тугай А.М., Шилов Е.Й., Гойко А.Ф. Економіка будівельної організацій: курс лекцій. – К.: “Міленіум”, 2002. – 224 с.
14. Ціноутворення у будівництві / Збірник офіційних документів та роз’яснень. К.: “ІНПРОЕКТ”. – 2022.
15. Шилов Е.Й., Гойко А.Ф., Ізмайлова К.В., Грищенко О.С. “Складання

кошторисної документації за допомогою укрупнених показників.
Навчальний посібник”. – К.:КНУБА, 2001. – 127 с.

Додаткова:

Відомості Верховної Ради України.

Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991.

Про приватизацію майна державних підприємств: Закон України від
4.03.1992.

Про підприємства: Закон України від 7.02.1991. Білик В.О. Основи
економічної теорії. - К., 1995.